

4. Kataoka, N. (1975). 『集団主義教育の批判』 (Critics on the Collectivism-Education). Reimeishobo.
5. MEXT (Ministry of Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology). (2010). 「学級編制・教職員定数改善等に関する基礎資料 1」 (Basic Data on Class Formation and Improvement of the Number of Teachers 1). https://www.mext.go.jp/a_menu/shotou/hensei/005/1295041.htm (last accessed 04.04.2024)
6. Onishi, C. (1964). 『集団教育入門』 (Introduction to the Collective Education). Kokudoshsha.

А.МАКАРЕНКО ПРОДОВЖУЄ НАДИХАТИ ПЕДАГОГІВ СВІТУ: СТУДІЇ З ГРЕЦІЇ

*Дічек Н.П.
Київ, Україна*

Науковий інтерес до постаті, ідей, виховної спадщини нашого видатного педагога Антона Семеновича Макаренка в мене сформувався ще наприкінці ХХ ст., коли розпочала вивчати його твори, біографію, суспільно-історичний контекст перебігу педагогічної діяльності. Збираючи й інтерпретуючи різнопланові студії з англomовного макаренкознавства, дійшла аргументованих висновків про світове поширення ключових ідей А.Макаренка щодо шляхів повернення суспільству молоді, умовно «втраченої», соціально занедбаної ним внаслідок руйнівних громадських катастроф. Але здійснене дослідження хронологічно обмежувалося минулим століттям, тому рішення про подальший пошук, збирання, аналіз зарубіжних матеріалів, присвячених сприйняттю/несприняттю, оцінкам його виховної спадщини було цілком закономірним і вмотивованим.

Окрім суто людського зацікавлення, до джерельних пошуків спонукають дві цілі. По-перше, з'ясувати, чи наявна постать А.Макаренка у світовому освітньому дискурсі ХХІ ст., коли «так», то які тенденції по відношенню до А.Макаренка та його принципів виховання й ресоціалізації молоді спостерігаються. По-друге, аби доказово стверджувати, що ім'я українського педагога не повинно бути викинуто з пам'яті українського народу, чийм сином він був за походженням. Воно вагоме в світовій сфері освіти.

У зв'язку із зазначеним, звернемося до невідомого досі, зовсім близького в часі (2021 р.) прикладу макаренкознавчої розвідки з Греції. Це стаття «Застосування педагогічних принципів А.Макаренка у вихованні неповнолітніх біженців¹» представників Університету Аристотеля (Салоніки) А.Вентуріса, П.Куціаноса, А.Кадоглу, П.Арапоглу, В.Каваріну, опублікована в грецькому журналі «Діалоги. Теорія і практика у галузі освіти і виховання».

---

¹ Йдеться дітей-біженців, які з непевних причин, вимушено лишилися в чужій для них країні без супроводу, опіки близьких дорослих. Для скорочення називатимемо їх «неповнолітні біженці».

Чому автори звернулися до досвіду столітньої давності, до ідей А.Макаренка? Внаслідок інтенсифікації міграційних потоків, в останні десятиліття у Греції зростає кількість малолітніх біженців, які з різних причин лишилися сам на сам в чужій країні, поза звичним родинним й культурно-соціальним середовищем, тобто опинилися у складних життєвих обставинах. Така молодь або блукає, поневіряючись, країною, або її розміщують у притулках, де немає належних освітніх програм, що лишає неповнолітніх біженців перспектив на майбутнє. У статті наведено думку верховного комісара ООН у справах біженців Філіппо Гранді про ризик формування «втраченого покоління» (Βεντούρης Α., 2021, р.37).

Автори з'ясували кількість самотніх неповнолітніх біженців в країні та структуру їхнього розміщення. За їхніми даними, в установах тривалого чи тимчасового розміщення перебуває 2844 особи, у центрах приймання та ідентифікації – 123, у неформальних/ненадійних житлових прихистках – 1004, під опікою – 19, у відкритих центрах гостинності (на умовах тимчасовості) – 185 (Βεντούρης Α., 2021, р.45).

Проблема неповнолітніх біженців, кількість яких зростає, викликає напругу у суспільстві Греції, погіршує криміногенну ситуацію. Зіставивши ситуацію із становищем безпритульних дітей у 1920-і роки в Україні, грецькі дослідники віднайшли очевидну збіжність. Вони поставили за мету «розробити освітню і виховну програму для неповнолітніх біженців, ґрунтуючись на виховній теорії А.Макаренка» (Βεντούρης Α., 2021, р.38). Їм імпонує макаренківська ідея організації спільноти, общини (колективу), де б діти-біженці відчували себе захищеними, мали б змогу під керуванням педагогів навчатися й працювати, де поважали б їхнє достоїнство й орієнтували на краще майбутнє (Βεντούρης Α., 2021, р.39). Автори особливо підкреслюють відмову від критики, приниження і покарань.

Якщо вдатися до аналізу ключових слів до статті – розвивальне освітнє середовище (плюс аспект фізичної праці), гнучкість, праця і співпраця, навчання, методи навчання, грецька методика активного навчання –, то стає зрозуміло, що автори зосередили свою увагу на гуманістичних принципах педагогіки, більшість яких характерна для виховної теорії А.Макаренка, а тому вони й не втрачають своєї значущості і через століття. Разом з тим, з тексту постає, що розгляд питань освіти/виховання, необхідної, але посиленої професійної підготовки неповнолітніх біженців доповнено такими питомими у сьогоденні навичками, як *soft skills*, комунікаційна компетентність.

У контексті наших, вказаних вище дослідницьких цілей, можемо стверджувати таке:

- назагал ця стаття засвідчує доволі глибоку обізнаність авторів з ідеями А.Макаренка щодо шляхів виховання безпритульних в обставинах пореволюційної України 1920-1930-х років, а також із першоджерелами, де їх викладено. З чого робимо висновок, що у статті представлено не інтерпретацію інших інтерпретацій макаренківських виховних положень, що часом виявлялося у так званих «советологічних» студіях середини ХХ ст., а також і пізніше (Bereday, G.Z.F., 1971; Fitzpatrick, Sh., 1979; Hartman, A, 2015), а

об'єктивне фахове авторське сприйняття, за якого не акцентується на можливих політико-ідеологічних розбіжностях контекстів;

- вочевидь, автори не лише не нівелюють значущість педагогічного доробку А.Макаренка, як деякі сучасні зарубіжні дослідники (Наренсіус, А. (2017), а й застосовують розроблені та апробовані ним засади виховання в колективі для «створення спільноти», в межах якої неповнолітні біженці матимуть змогу задовольняти свої вітальні потреби, пов'язані із захищеністю, виживанням, безпекою, здоров'ям, автономією, навчанням, а також набути практичних умінь і працювати, заробляючи на свої власні потреби.

Важливим автори вважають забезпечення такої молоді задоволення їхніх соціальних потреб культурної комунікації та спілкування з місцевим населенням для встановлення порозуміння, для сприйняття правил і норм співжиття у незвичних для біженців умовах іншої країни.

Представлена авторами освітньо-виховна програма не передбачає розміщення малолітніх іноземців-біженців в ізольованих, закритих установах, навпаки, декларується необхідність всіляко сприяти створенню між ними і суспільством «продуктивних особистих і професійних відносин» (Βεντούρης Α., 2021, р.56), набуттю молоддю знань і навичок, які уможливають засвоєння соціального досвіду та допоможуть імплементуватися у грецький спільноту.

Список використаних джерел:

1. Βεντούρης Α., Κουτσιανάς Π., Καδόγλου Α., Αράπογλου Π., & Καβαρινού Β. (2021). Εφαρμογή της παιδαγωγικής πρότασης του Μακαρένκο στην εκπαίδευση των ασυνόδευτων ανηλίκων προσφύγων. *Διάλογοι! Θεωρία και πράξη στις επιστήμες αγωγής και εκπαίδευσης*, 7, 36–57. <https://doi.org/10.12681/dial.25818>
2. Дічек, Н.П. (2005). А. Макаренко і світ: аналіз англomовних студій. К: Науковий світ; Дічек Н.П. Нове-старє в сучасній зарубіжній макаренкіані. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. № 2 (76). С.221–235. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/713782/>

МЕТОД CASE-STUDY В КОНТЕКСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАВДАНЬ ВИЩОЇ ШКОЛИ

*Гриньов Р. С.
Аріель, Держава Ізраїль*

У категоріальному полі дидактики вищої школи вже тривалий час особливо місце посідає група понять, пов'язаних з так званим кейс-методом (від англ. *case method*). Під цим методом, який часто в практиці викладання фігурує під назвою case-study або метод конкретних ситуацій, мається на увазі специфічна техніка навчання студентів, що ґрунтується на використанні з дидактичною метою описів певних ситуацій із царини їх майбутньої професійної діяльності. Хоча останніми роками відбувається активна екстраполяція case-study на різні освітні напрями [1, 2, 3, 5], традиційними